

Obsah

Předmluva editorky Bohumily Baštecké: Týká se to nás všech	11
Na jakou otázku odpovídáme? aneb Transdisciplinarita v akci	11
Učebnici jsme napsali ve spolupráci a podle toho, čemu věříme	13
„Samostatně se rozhodovat s podporou“: Protimluv, nebo podstata lidského spolužití?	15
Myšlení na všechny a srozumitelnost: Univerzální design v jazyce	17
Rozhodování s podporou znamená vytvářet společenství důvěry	18
Souvislosti Alfréda Richtera: Projekt IDEA 12	20
Slovo na cestu od Iva Bráta: 90. léta na Liberecku a rozhodování s podporou	22
1 Otázky klade opatrovník I. R.: Jsem opatrovníkem v nejlepším zájmu své neteře, i když proti její vůli: jak jinak zajistit její ochranu před ní samotnou?	25
2 Odpovídají autorky s postižením Michaela Timoracká a Barbora Mikulová: Chceme žít po svém	27
2.1 Rozhodování o zdraví a bydlení <i>Michaela Timoracká</i>	28
2.1.1 Můj opatrovník byl táta: teď smlouvy podepisuju já (2019)	28
2.1.2 Jídlo, co mám ráda (2020)	32
2.1.3 Bydlím sama, protože chci bydlet sama	33
2.1.4 Doktoři byli naštvaní	34
2.1.5 O ledviny bych přišla, o oči bych přišla	35
2.1.6 Práce mě teď docela baví	35
2.1.7 Asistenty potřebuju hlavně na ty papíry do banky a trochu s penězma	36
2.1.8 Budu si střídat na vlastní byt	37
2.2 Rozhodování o bydlení, práci a vztazích <i>Barbora Mikulová</i>	38

2.2.1	Chtěla jsem odejít z ústavu a normálně žít (2019)	38
2.2.2	Všichni říkají, že to tu mám pěkný (2020)	41
2.2.3	Kdo včera přišel	42
2.2.4	Jsem součástí rodiny	43
2.2.5	Už mám zase práci	44
2.2.6	Do chráněného bydlení jsem nechtěla, nepotřebuju, aby mi někdo pomáhal	44
2.2.7	Někdy se cítím sama, někdy ne	45
2.3	Odpověď na otázku, jak se v běžném životě projevuje rozdíl mezi rozhodováním v nejlepším zájmu a podporou při rozhodování <i>Bohumila Baštecká, Barbora Mikulová, Michaela Timoracká</i>	46

3	Odpovídá podpůrce Jan Paleček: Podporoval jsem tak dlouho, až se ze mě stal podpůrce	49
3.1	Táta	49
3.2	Dobrovolník	50
3.3	Dobrovolnictví v ústavu	50
3.4	Jak opustit ústav	52
3.4.1	Kdo by mohl pomoci?	52
3.4.2	Už máme zastání	52
3.4.3	Chci práci venku	53
3.4.4	Jak získat zpátky svéprávnost?	53
3.5	Bára žije vlastní život, pomáhá druhým, a já podporuju	54
3.6	Odpověď na otázku, jak se v běžném životě projevuje rozdíl mezi rozhodováním v nejlepším zájmu a podporou při rozhodování	55

4	Odpovídá právnička Dana Kořínková: Nemůžu říct o druhém, co je v jeho nejlepším zájmu, sdělí to on sám: všichni jsme si rovni v právech a důstojnosti	57
4.1	Rozhodování a právní jednání	58
4.2	Svéprávnost a rovnost před zákonem pro všechny	59
4.2.1	Právní způsobilost a duševní způsobilost	60
4.2.2	Omezování svéprávnosti	60
4.2.3	Rozhodování opatrovníka v zájmu člověka	61
4.2.4	„Náhradní rozhodování“ je v rozporu s Úmluvou	62
4.2.5	Neplatnost právního jednání bez omezení svéprávnosti	63
4.3	Podpora „na míru“ každému z nás a právo na ni	65
4.3.1	Podpora při rozhodování a právním jednání	65
4.3.2	Další podoby podpory při rozhodování a právním jednání	66
4.4	Další práva důležitá pro podporu při rozhodování a právním jednání	66
4.4.1	Právo na bezpečí při právním jednání	67
4.4.2	Právo na přístupnost prostředí	67

4.5 Namísto závěru důraz na jazyk právního i širšího společenského prostředí	68
4.6 Odpověď na otázku, jak se v běžném životě projevuje rozdíl mezi rozhodováním v nejlepším zájmu a podporou při rozhodování	69
5 Odpovídá psycholožka Bohumila Baštecká: Jak se rozhodujeme	71
5.1 Rozhodujeme se od narození: Orientace podle důležitých lidí a podle prostředí	74
5.1.1 Čtyřletý člověk ve společnosti	75
5.1.2 Druhá a další šance	78
5.1.3 Skupina je celoživotní součástí našeho rozhodování	81
Rozhodování a společenská příslušnost	82
Rozhodování a pomoc druhým	85
5.2 Usuzujeme rychle, neuvědomovaně a snadno: zkušenosti, zvyky a poznávací zkratky	86
5.2.1 Zkušenosti naše i jiných: návyky a odborníci	87
5.2.2 Poznávací zkratky a zkreslení	90
5.3 Jdeme cíle-vědomě za svým: Hodnoty a vůle na životní cestě	96
5.3.1 Hodnoty a preference: Za čím jdeme, čemu dáváme přednost	97
5.3.2 Vůle: svébytnost, svoboda, sebeovládání, sebeřízení, sebeurčení	99
Sebeovládání, sebeřízení a sebeurčení: vůle v konkrétní situaci, vůle na životní cestě	100
Svobodná vůle	102
5.3.3 Rizika: Vyhnout se chybě, nebo se chybami učit?	104
5.3.4 Rizikům předcházet, na rizika se připravovat: opatření a plány	105
5.3.5 Rozhodování v konkrétní situaci a na životní cestě	107
5.3.6 Rozhodování jako zacházení s nejistotou: zastav se a raději i vylez na strom	108
5.4 Rozhodujeme se špatně?	111
5.5 Odpověď na otázku, jak se v běžném životě projevuje rozdíl mezi rozhodováním v nejlepším zájmu a podporou při rozhodování	114
6 Odpovídá psycholožka Bohumila Baštecká: Jak se rozhodujeme ve spolupráci s druhým: sdílené a podporované rozhodování	116
6.1 Sdílené rozhodování založené na obavách z porušování práv: informovaný souhlas jako projev svobodné vůle	117
6.2 Sdílené rozhodování založené na důkazech: podle poznatků vědy, zkušeností odborníka a hodnot klienta (a také podle jejich vztahu)	120
6.3 Podporované rozhodování pro odborníky, a nejen pro ně: opora ve standardech, výzkumech a kritickém myšlení	123

6.4 Rozhodování s podporou pro lidi s postižením, a nejen pro ně: opora v právech, vůli a preferencích/hodnotách	126
6.4.1 Rozhodování s podporou jako vyrovnávání příležitostí a začleňující společenské prostředí: zdolávání překážek rovnosti v designu, postojích a vztazích	131
6.4.2 Rozhodování s podporou jako osobní a mezilidské dosahování rovnosti: prostředí, pomůcky, plány, podpůrci	135
6.5 Odpověď na otázku, jak se v běžném životě projevuje rozdíl mezi rozhodováním v nejlepším zájmu a podporou při rozhodování	139

7 Odpovídá socioložka Hana Janečková: Jak se při rozhodování ne/podporujeme

7.1 Kde a jak jsem se učila podpoře při rozhodování	143
7.2 Osamění a porozumění	146
7.2.1 Co nám brání si porozumět: stereotypy, nálepkování a stigmatizace	147
7.2.2 Komunikační most a společenství	148
7.3 Sociální sítě a jejich funkce: mezilidská opora	149
7.3.1 Co nás spojuje s druhými: hustá a řídká, hmatatelná a elektronická sociální síť	149
7.3.2 O co se opíráme: přirozená a instituční opora vyplývající z našich mezilidských sítí	153
7.4 Sociální kapitál jako prospěch a jako vzájemnost: mezilidské bohatství	155
7.4.1 Bohatství jedinců a bohatství společenství: individuální a kolektivní sociální kapitál	156
7.4.2 Co nás k sobě váže, přemostuje rozdíly a propojuje s těmi, kdo mají vliv či peníze: tmelící, přemostující a propojující sociální kapitál	159
7.4.3 Mezilidské bohatství můžeme společně pěstovat a navyšovat: pečující obec	161
7.4.4 Mezilidské bohatství nejbližších: solidarita v rodinách	164
7.4.5 Využíváme a zvyšujeme mezilidské bohatství při pomáhání: plánování zaměřené na člověka a další postupy	166
7.5 Odpověď na otázku, jak se v běžném životě projevuje rozdíl mezi rozhodováním v nejlepším zájmu a podporou při rozhodování	170

8 Odpovídá zdravotně sociální pracovnice Lenka Skálová, spolu se sociology Davidem Kocmanem a Janem Palečkem:

I díky nám mohla paní zemřít tak, jak si přála:

Příběh o silné vůli několika stran	173
8.1 Nové dovednosti v seniorském věku	174

8.2 Nová rizika a jejich zvládnání	174
8.3 Společenské kontakty	176
8.4 Přání vyjadřovaná a pocítovaná	177
8.5 Léky a právo volby	177
8.6 Plánování zaměřené na člověka a rozhodování s podporou	178
8.7 Vlastní vůle až do konce	183
8.8 Naše poslední chvíle	185
8.9 Odpověď na otázku, jak se v běžném životě projevuje rozdíl mezi rozhodováním v nejlepším zájmu a podporou při rozhodování	187
9 Odpovídá psychoterapeutka Irena Burdová: Zodpovědnost je někdy třeba podporovat celoživotně	189
9.1 Systém navazující péče pro lidi s lehkým mentálním postižením a rizikovým chováním	189
9.2 Soudem nařízená ochranná léčba	190
9.2.1 Plán léčby a posuzování rizika recidivy	191
9.2.2 Stupně dohledu, stupně svobody	194
9.3 Kdo jsou naši klienti	195
9.3.1 Radčino hledání soběstačnosti a důvěry: klientka z ambulantní péče s podporou bydlení	195
9.3.2 Tomášovy hranice dětství a dospělosti: klient se soudně nařízenou ochrannou léčbou	196
9.4 Jak pracujeme	197
9.4.1 Naštěstí jsme tým	197
9.4.2 Radka a psychoterapie: mít ráda sebe a přijmout pomoc od druhých	199
9.4.3 Hodně dlouho se nevzdáváme	202
9.4.4 Tomáš a psychoterapie: oddělit nové od starého	203
9.4.5 Osobní plán, jak předejít selhání	205
9.5 Odpověď na otázku, jak se projevuje rozdíl mezi rozhodováním v nejlepším zájmu a podporou při rozhodování v životě klientů	205
10 Odpovídá duchovní Martin Fér: Rozhodujeme se pro změnu životního směru: „Neboj se, já budu s tebou!“	209
Abraham – rozhodnout se pro nové znamená opustit staré jistoty	209
Mojžíš – i vůdce potřebuje podporu	210
Proroci – jít proti proudu, protože to má smysl	211
Jan Křtitel – obrácení a změna prostřednictvím malých kroků	212
Ježíš – podpora přijetím	213
Změna smýšlení je možná vždy: nechme se inspirovat	215
Odpověď na otázku, jak se v běžném životě projevuje rozdíl mezi rozhodováním v nejlepším zájmu druhého člověka a podporou při rozhodování	216

Doslov a poděkování editorky Bohumily Baštecké

217

Představení autorů a obrazová příloha

Summary

219

Použitá literatura

222

Věcný rejstřík

232